

International JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 27.01.2023
Published /Yayınlanma 31.03.2023
Volume/Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(93), 709-718

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3583>
Research Article
ISSN: 2459-1149

Arş. Gör. Dr. Coşkun KUMRU

<https://orcid.org/0000-0001-5852-6855>

Pamukkale Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Denizli / TÜRKİYE

MİLLİ TÜRKİSTAN BİRLİK KOMİTESİ (MTBK) TARAFINDAN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'E GÖNDERİLEN TELGRAFLARA DAİR

ABOUT TELEGRAPHS SENT TO THE UNITED NATIONS BY THE NATIONAL TURKESTAN UNITY COMMITTEE (NTUC)

ÖZET

Milli Türkistan Birlik Komitesi (MTBK) II. Dünya Savaşı yıllarında Veli Kayyum Han başkanlığında Berlin'de kurulmuş olan bir teşkilattir. Sürgündeki Türkistan hükümeti olarak işlev gören MTBK, Türkistan'ın bağımsızlığı yolunda çok önemli faaliyetler yürütmüştür. Hitler Almanyası'nın II. Dünya Savaşı'nda uğradığı mağlubiyet sonucunda Veli Kayyum Han esir düşmüş, komitenin faaliyetleri ise durmuştur. Kayyum Han, Nürnberg mahkemesinde savaş suçlusu isnadı ile yargılanmış ve nihayet iki yıllık mahkumiyetten sonra itibarı iade edilmiştir. Savaş sonrasında MTBK'yı yeniden teşkilatlandıran Kayyum Han, Bolşevizm aleyhtarı bir çizgide Sovyet rejimine karşı mücadele etmeye devam etmiştir. Türkistan istiklal mücadelesini Türkistan'ın dışında devam ettirerek uluslararası arenada bu mücadelenin önde gelen savunucusu olmuştur. Veli Kayyum Han, Birleşmiş Milletler nezdindeki Mısır delegeliğine çekmiş olduğu telgraflarla Türkistan davasını İslâm dünyasına tanıtmak ve destek bulmayı amaçlamıştır. Batı ve Müslüman dünyasından Türkistan coğrafyasında vuku bulan Bolşevik terörün son bulması için yardım talep etmiştir. Söz konusu telgrafların birer sureti Ankara Mısır sefiri tarafından Türk Dışişlerine iletilmiştir. Belgelerde Sovyet hükümeti tarafından Türkistanlılar aleyhine girişilen ve milyonlarca insanın felaketine sebep olan imha hareketi ve Türkistan halkının esareti protesto edilmektedir. Başkan Kayyum Han sadece Batı Türkistan'daki Sovyetleştirilmeye değil, aynı zamanda Doğu Türkistan'da yaşanan Çinileştirmeye de dikkat çekmektedir. Çalışmamızda Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivinde yer alan ve ilk kez yayınlanacak olan belgelerin içerikleri ortaya konarak birtakım değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Milli Türkistan Birlik Komitesi (MTBK), Veli Kayyum Han, Türkistan, Birleşmiş Milletler, Telgraf.

ABSTRACT

The National Turkestan Unity Committee (NTUC) is an organization established in Berlin under the presidency of Veli Kayyum Han during the Second World War. NTUC, the Turkestan government in exile, carried out very important activities for the independence of Turkestan. As a result of the defeat of Hitler's Germany in the Second World War, Veli Kayyum Khan was taken prisoner and the activities of the committee stopped. Kayyum Han was tried as a war criminal at the Nuremberg trial and was finally acquitted after two years of imprisonment. Kayyum Khan, who reorganized the MTBK after the war, continued to fight against the Soviet regime in an anti-Bolshevik line. He continued the Turkestan independence struggle outside of Turkestan and became the leading defender of this struggle in the international arena. Veli Kayyum Khan aimed to introduce the Turkestan struggle to the Islamic world and to find support for this struggle with the telegrams he sent to the Egyptian delegate at the United Nations. He requested help from the West and the Muslim world to end the Bolshevik terror in Turkestan. A copy of the telegrams was sent to the Turkish Foreign Ministry by the Ankara Egyptian Ambassador. In the documents, the extermination movement against the Turkestan people by the Soviet government, which caused the disaster of millions of people, and the captivity of the people of Turkestan are protested. President Kayyum Han draws attention not only to the Sovietization in West Turkestan but also to the Chineseization in East Turkestan. In our study, some evaluations will be made by revealing the contents of the documents in the Turkish Diplomatic Archive of the Ministry of Foreign Affairs and which will be published for the first time.

Keywords: National Turkestan Unity Committee (NTUC), Veli Kayyum Han, Turkestan, United Nations, Telegraph.

1. GİRİŞ

22 Haziran 1941’de başlayan Alman-Sovyet harbinde çok sayıda Kızıl Ordu askeri Nazi Almanyasına esir düşmüştü. Bu askerler arasında çok sayıda Türkistanlı da bulunuyordu. Alman yetkililer Mustafa Çokayoğlu’nu Paris’ten getirterek ondan Türkistanlı esir askerlere yönelik çalışmalara öncülük etmesini istedi. Çokayoğlu 1941’de tifüs hastalığı nedeniyle vefat edince bu görev aslen bir Özbek olan Veli Kayyum Han’a verildi (Kocaoğlu, 1999, s. 162). Kayyum Han 1922’de Buhara Halk Cumhuriyeti’nin yurtdışına göndermiş olduğu talebeler arasındaydı. Tahsilini bitirdikten sonra da Almanya’da kalmıştı. II. Dünya Harbi sürecinde Türkistanlıların bağımsızlık meşalesini alevlendiren bir isim olarak dikkat çekmişti (Kumru, 2019, s. 106). Kayyum Han başkanlığında kurulan Milli Türkistan Birlik Komitesi (MTBK), Türkistanlıların hâmilliğini yapan ve sürgündeki Türkistan hükümeti olarak işlev gören bir teşkilattı. Diğer milli temsilcilikler arasında nüfuz bakımından en etkili olanıydı. Başkan Kayyum Han gerçek anlamda bir iktidar bolluğuna sahipti (Karatay, 2011, s. 268-269). MTBK’nın rakiplerine nazaran daha güçlü bir pozisyon edinebilmesinin en önemli nedeni Almanya’nın Türkistan coğrafyasına yönelik çıkarlarının büyük olmaması ve Doğu Bakanlığı’ndan Prof. von Mende’nin desteği idi (Dallin, 1981, s. 275).

1942-1945 yılları arasında 112.000’den fazla Türkistanlı MTBK’da görev yaptı. Komite Kayyum Han’ın önderliğinde esir Türkistanlıların sorunları ile meşgul oldu. Komite Başkanı ve üyeleri, Türkistanlıların birliğini korumak, onlara istiklali elde etmenin yollarını göstermek ve Türkistan’ın geleceği için hazırlıklar yapmak gibi görevleri başarıyla yerine getirdi. Kayyum Han komite azaları ile birlikte “*Yeni Türkistan*” gazetesini, “*Milli Türkistan*” mecmuasını ve “*Milli Edebiyat*” dergisini neşretti. Bunlardan başka Türkistan’a ait birçok broşür ve kitaplar yayınladı (Hayit, 2004, s. 639).

MTBK’nın temsilciliğini yaptığı Türkistanlılar savaşın hemen her cephesinde Alman üniformalarıyla Rus, İngiliz ve Amerikalılara karşı savaştı ve çok sayıda kayıp verdi (Ertürk, 1956, s. 148). Nihayet MTBK 24 Mart 1945’te tüm harp boyunca istediği amaca ulaştı: Nazilerin Doğu Bakanı Alfred Rosenberg, bütün diğer milli temsilcilikleri sadece milli komiteler olarak tanıırken MTBK’nın “*Geçici Türkistan Milli Hükümeti*” ve lejyonunun da “*Milli Türkistan ordusu*” olduğu tasdik edildi (Mühlen, 1984, s. 102).

II. Dünya Harbi’nde Almanya’nın kati mağlubiyeti sonucunda MTBK dağıldı ve teşkilatın başkanı Veli Kayyum Han da Nürnberg mahkemesinde yargılanmak üzere tutuklandı. İki yıllık mahkumiyetten sonra 1947’de hapisten çıkan Veli Kayyum Han, MTBK’nın faaliyetlerini yeniden yürütmeye başladı (Türkistanı, 2013, s. 20). 1947 yılının ağustos ayında, komite üyeleri üç gün süren resmi bir toplantı gerçekleştirdiler. Toplantının temelinde bütün üyelerin milli komite çatısı altında yeniden bir araya getirilmesi düşüncesi yatmaktaydı (Andican, 2003, s. 628). Savaş sonrası MTBK’ya von Mende için çalışmış önde gelen Orta Asyalıların çoğu katıldı. Ancak Başkanın Nazi hizmeti onu lekelemişti. 1951’de etkili sol görüşlü ABD dergisi New Leader, bir zamanlar Naziler için çalışan göçmenlerin şimdi eski Naziler tarafından desteklenen grupları nasıl yönettiklerini ortaya koyan “*İhtiyacımız Olmayan Müttefikler*” adlı iki bölümlük bir dizi yayınladı (Johnson, 2010, s. 59).

Sovyet zaferi ayrılıkçı milli hareketlerinin mağlubiyeti olmuştur. Savaş sonrası dönemde büyük bir ideolojik kamplaşma yaşanmış ve Sovyetler Birliği ile Batı dünyası arasında iki kutuplu bir dünya modeli ortaya çıkmıştır. ABD ve İngiltere’nin başını çektiği Batılı güçler Bolşevik karşıtı bir blok tesis etme arayışına girişmişlerdir. Bu süreç aynı zamanda Nürnberg mahkemesinde aklanan Kayyum Han ve ekibinin MTBK’yu yeniden canlandırmaya başladıkları sürece denk gelmiştir. Başkan Kayyum Han bu güç dengesindeki yerini alarak komite faaliyetlerini organize etmiş ve savaş yıllarında çıkarmış olduğu “*Milli Türkistan*” dergisini yeniden yayınlamaya başlamıştır. Hariçteki Türkistanlılar arasında bir temsil mücadelesi başlayınca MTBK, tüm dünyadaki Türkistanlı muhacirleri bir bayrak altında toplamak amacıyla çeşitli ülkeleri içine alan bir girişim başlatmıştır. Bu kapsamda MTBK’nın farklı ülkelerde şubeleri açılarak komite ve Türkistanlılar arasındaki ilişkileri etkin kılmak amaçlanmıştır.

2. MTBK’NIN DİPLOMASİ ÇABALARI

Başkan Kayyum Han, Türkistanlılar tarafından onlar adına konuşmak üzere memleketlerinde yetkilendirilmiş olan komiteyi, Türkistan halkının kurtuluşu için en yüksek organ olarak konumlandırıyordu. Bu misyondan hareketle MTBK, Bolşevik Rusların zulmü altındaki Türkistan’ın sesini uluslararası arenada duyurmak ve hür bir Türkistan hedefini gerçekleştirmek için toplantılar organize etmekte ve çeşitli kuruluşlarla temaslar sağlamaktaydı.

II. Dünya Savaşı ve sonrası dönemde Türkiye, muhacir Türkistanlılar için bir sığınak ve hariçteki Türkistan mücadelesinin önemli bir merkezi haline gelmişti. Bu nedenle MTBK yöneticileri bilhassa Türkiye ile olan ilişkilerine ayrı bir değer atfediyordu. Demokrat Parti döneminde Sovyetler Birliği, Türkiye için bir tehdit

olma özelliğini koruyordu. Bu noktanın yansımaları olarak Türkiye, soydaşlarına imkanlar dahilinde ilgi gösterebildi. Türk kamuoyu da Türkistan Türklerinin haklı mücadelesine gündemlerinde yer ayırıyordu.

MTBK Başkanı Kayyum Han'ın 20 Haziran 1950 tarihli Münih'ten gönderdiği yazı Türk Dışişleri Bakanına hitaben kaleme alınmıştı. Kayyum Han bir anlamda Demokrat Parti iktidarından destek bulmak ve sesini Türkiye'den başlayarak dünyaya duyurmanın gayretini içindeydi. Yazıda Sovyetler Birliği'ndeki Kırım, Çeçen-İnguş, Kabardey-Balkar ve Karaçay Cumhuriyetlerinin tasfiyesinin dördüncü yıldönümü münasebetiyle, başta Türkistanlılar olmak üzere Sovyetler Birliği'ndeki tüm Müslüman-Türk halkların yaşadıklarına dikkat çekilmekteydi (TDA/571/35678-140789-17, 20.06.1950).

MTBK başkanının belirttiğine göre Sovyetler Birliği, yönetimi altındaki tüm Müslüman halkların sistematik olarak kökünü kazımak için elinden geleni yapmıştı. Halkların milli özgürlüklerini zorla ellerinden alarak dinlerini özgürce yaşamalarının önünü kesmişti. Bir diğer ifadeyle milyonlarca samimi Müslüman bu siyasete kurban edilmişti. Yaşanan zulüm ve esaret devam ederse, Türkistan'ın tamamı ve İslâm medeniyetinin mukaddes yerleri olan Buhara ve Semerkant Sovyet imha politikasının tam bir kurban olacaktı.

Türkistan, altı yıllık bir mücadeleden sonra zorla Sovyetler Birliği'ne ilhak edildi. Rusların daha rahat yönetebilmesi için beş cumhuriyete bölündü. Milli ve dini gelenekler, Sovyetleştirme yoluyla fiilen yok edildi. Toprak sahipleri ve köylüler evlerinden sürüldü ve toplu çiftliklerde ya da Sovyet çiftliklerinde Rus Devletinin kölesi haline getirildi. Artık Türkistan'da özel mülkiyet hakkı bulunmamaktaydı. Özgür siyasi düşünce ve özgür dini faaliyet söz konusu değildi. BM'nin ilan ettiği İnsan Hakları, Türkistan'daki Sovyetler tarafından hiçe sayılıyordu. Her şeye en güçlüğün yasası, yani Moskova'nın ve tanrısız Bolşevizmin iradesi hakimdi.

Kayyum Han'ın verdiği bilgilere göre o zamana kadar 5.700.000 Türkistanlı katledildi veya Sibirya'ya sürüldü. Sovyet istatistiklerine göre 1939'dan önce 3.000.000'dan fazla Rus, Türkistan'a yerleşmiş ve sayı o zamandan beri önemli ölçüde artmıştı. Diğer taraftan ülkenin Sovyetleşmesi Türk-İslâm kültürünü yok etmekteydi. Rusça resmi dildi. Çocukların ilkokulda dahi Rusça öğrenmesi gerekiyordu. Türkistan'daki tüm yetkililerin yaklaşık %70'ini Ruslar teşkil etmekteydi. Hepsi Türkistan halkının rızası olmadan Moskova'nın elinde bir piyon misyonuyla doğrudan Moskova'dan atandı.

1924 yılına kadar Bolşevikler, Komünizm ve İslâm'ın aynı amaçları güttüğü teorisiyle Müslümanları etkilemeye çalıştılar. Ancak 1924'ten beridir "*halkın afyonu*" olarak gördükleri İslâm'a karşı tüm silahlarıyla savaştılar. Kuteybe'nin, Emir Fazıl ibn Yahya'nın, İsmail Samani'nin ünlü camileri Sovyetler tarafından tamamen yıkıldı. 832'den beri ünlü İslâm bilgisi Hoca ibn Hafız'ın adını taşıyan Buhara'daki Cami, Türkistan'ın kasabasındaki Hoca Ahmed Yesevi'nin Camisi ve Semerkant'ta Timurlenk tarafından bina edilen birkaç cami kasıtlı olarak tahrip edildi. 1925 ile 1942 arasında tüm din adamları tutuklandı ya da öldürüldü. II. Dünya Savaşı sırasında propaganda amacıyla Taşkent'e eski bir İçişleri Komiseri olan bir müftü yerleştirildi. Özetle Türkistan büyük bir Rus toplama kampı haline gelmişti.

Kayyum Han vermiş olduğu bu tarihsel özetten sonra halkı adına Sovyet hükümetini ırkları yok etmekle suçladığını belirtiyordu. Onun isteği tüm Müslüman kardeşlerinden bu suçlamada kendilerine destek vermelerini temin etmekte. Zira İslâm kültürünün Türkistan'daki meskenleri unutulmamalı ve Sovyet Rusya egemenliği altında yok olmaya terk edilmemeliydi.

MTBK Başkanı, yazısının son bölümünde Türkistan davasına ilişkin beklentilerine yer vermekte, İslâm devletleri ve Müslüman inancının tüm liderlerinden şu dört hususta yardım talep etmekteydi:

- (1) Kırım, Çeçen-İnguş, Balkar ve Karaçay Cumhuriyetlerinin trajik tasfiyesinin dördüncü yıldönümü münasebetiyle camilerde bir anma gününde bu talihsiz halkları anmak.
- (2) Sovyet Rusya'nın ırkları yok etme politikasını halka açık bir şekilde protesto etmek.
- (3) BM nezdinde davanın savunucuları olunması.
- (4) Halkları için milli ve dini özgürlük mücadelelerinde desteklenmek.

Görüldüğü üzere MTBK Başkanı Kayyum Han, Türk Dışişlerine göndermiş olduğu yazıda kardeş Türk halkının yöneticilerinden kendi mücadeleleri için yardım talep etmiştir. Kayyum Han taleplerini sıralamadan önce Türkistan halkının maruz kaldığı Bolşevik zulmünü elindeki veriler ve değerlendirmeleri ölçüsünde ortaya koymuştur. Böylece Türkistan mücadelesinin anlam ve önemi meselesi daha da belirgin hale gelmiştir. Sovyet Rusya'nın asimilasyon ve imha politikalarının uluslararası arenada geniş çaplı protesto edilmesi gerektiğini savunan Başkan Kayyum Han, desteğe olan ihtiyaçlarının altını çizmiştir.

Diplomatik temaslarını sürdüren Kayyum Han tarafından Sovyetler Birliği'ndeki Müslüman Türk halkına yapılan mezalim hakkında BM Mısır delegeliğine telgraflar gönderilmiştir. Söz konusu telgraflar Ankara'daki Mısır sefiri tarafından Türk Dışişleri Bakanlığına ve BM'nin TC. Daimi Delegeliğine telgraflar mealinde iki telgraf ve iki yazı ile iletilmiştir. Söz konusu telgraflara ilişkin Dışişleri Bakanlığı ile Daimî Delegelik arasında resmî yazışmalar yapılmıştır (TDA/571/35678-140789-16, 25.08.1950).

Başkan Kayyum Han Birleşmiş Milletler nezdindeki Mısır delegesine Kuzey Kafkasya ve Kırım'daki Müslüman ahalinin Sovyet hükümetince imhasının sene-i devriyesi münasebetiyle Türkistanlılar aleyhine girişilen ve o ana kadar 6 milyon insanın felaketine sebep olan bu devamlı imha hareketini Türkistan halkı adına protesto ettiğini bildirmiştir. Diğer taraftan Türkistan halkının esir edilmesini de protesto ettiklerini ifade etmiştir (TDA/571/35678-140789-17).

Mısır'ın Birleşmiş Milletler Delegesine gönderilen 23 Haziran 1950 tarihli yazıda Sovyet Hükümeti tarafından 1946'da Çeçen-İnguş, Karaçay ve Balkar Cumhuriyetlerinin milli hayatlarının yok edilerek halkların Sovyetler Birliği'nin uzak bölgelerine gönderilmesinin dördüncü yıldönümüne dikkat çekiliyordu. Diğer taraftan bu trajik gerçeği dile getirmek suretiyle uluslararası kamuoyunun desteğini sağlamak ve Birleşmiş Milletler forumu önünde bu hukuksuz durumun protesto edilmek istendiği aktarılıyordu. Türkistanlıların o zamana kadar 6 milyon kurbanla yok edilmesine karşılık tüm Türkistan halkı adına protesto gerçekleştiriliyordu (TDA/571/35678-140789-17, 23.06.1950).

MTBK'nın kamuoyunda destek sağlama çabaları aynı zamanda anti-Sovyet ittifakından da güç alıyordu. Savaş sonrası ortaya çıkan konjonktür Veli Kayyum Han ve komitesinin Sovyetler'e karşı mücadelesinde teşvik edici bir durum oluşturuyordu. Türkistan mücadelesinin Batı dünyasının gündeminde yer alması tek başına yeterli değildi. Komite, başta kardeş Türkiye olmak üzere İslâm dünyasının temsilcilerinden de ciddi bir destek bekliyordu. Bu amaçla komitenin 14 Haziran 1950'de başta Birleşmiş Milletler teşkilatı olmak üzere Batılı devletler ile Yakın ve Ortadoğu hükümetlerine gönderdiği yazı bilhassa kayda değerdir (TDA/571/35678-140789-17, 14.06.1950).

Metnin giriş bölümünde MTBK'nın, Türkistan halkının kurtuluşu için en yüksek teşkilat olarak, Atlantik ve Birleşmiş Milletler Bildirisi kapsamındaki hak ve yükümlülüklerinin bilincinde olduğu ve BM'yi bilgilendirmeyi görev saydığı belirtiliyordu. Bu noktada Türkistan'daki mevcut durumun gerçek ve güvenilir bir şekilde rapor edilerek Türkistan halkının istek, amaç ve önerilerinin demokratik ulusların hükümetlerinin önüne getirilmesi önemli görülüyordu. Başkan Kayyum Han'a göre MTBK, sadece yüzyıllardır süren milli özgürlük mücadelesi geleneğini sürdürmekle kalmayıp, aynı zamanda milli direniş hareketlerinin temsilcileri tarafından dış siyasi işlerini yönetme yetkisi aldığından bu adımlar daha acil görülüyordu. MTBK bu nedenle yurtiçinde ve yurtdışında Türkistan'ın tüm sadık vatandaşları adına uluslararası kamuoyuna yönelik aşağıdakileri hususları deklare ediyordu:

Türkistan, Asya'nın merkezinde, 5 milyon kilometrekare kadar arazi üzerine yayılmış olan bir ülkedir. Nüfusu takriben 26 milyona yakın olup Türk ve Müslümandır. Dili, inancı, kültürü, ekonomisi, coğrafyası ve tarihi itibarıyla birlik arz etmektedir. Türkistan, Rus ve Çin istilasına kadar özgür, bağımsız ve müstakil yaşamıştır. Rusya, 1854'te Türkistan'a yönelik saldırı savaşlarını başlatmış ve bu süreç 1898'de Batı Türkistan'ın teslim olmasıyla sona ermiştir. Doğu Türkistan ise 1826, 30, 45, 56, 57 ve 1860'taki bir dizi umutsuz isyanın ardından Çin boyunduruğunu üzerinden atarak 1863'te tekrar bağımsızlığını kazanmayı başarmıştır. Doğu Türkistan, Yakup Bey yönetiminde 1871'de İngiltere tarafından hukuken tanınmış, 1877'de onun öldürülmesinden sonra bölge Çin tarafından yeniden fethedilmiştir.

Kayyum Han'ın ifadesiyle Batı Türkistan, Rus işgali altında çok acı çekmekteydi. Terör, yağma, sömürü, siyasi, kültürel ve ekonomik baskı ve insan haklarının sürekli ihlali gibi tüm tipik belirtiler kendini gösteriyordu. Kaybedilen bağımsızlığını geri kazanmaya çalışan halk, 1875 ve 1898'de Rus zalimlerine karşı birkaç kez ayaklandı. Çarlık Rusya'sına karşı son kitlesel ayaklanma 1916'da gerçekleşti. İki hasmın güç ve silah gücü eşitsizliği sayesinde Rusya kanlı bir zafer kazandı. Çarlık rejimi sona erdiğinde Türkistan hemen ayağa kalktı ve 1917 aralık ayında kendi milli hükümetini kurdu. Temsilciler, Rus birliklerinin Türkistan topraklarından çekilmesi talebiyle Sovyet Hükümeti'ne başvurursa da Stalin, hükümeti adına bunu reddetti. 1918 şubat ayında Türkistan Hükümeti Rus ordusu tarafından devrildi. Bu provokasyon genel bir isyana, tüm sadık Türkistanlıların kitlesel bir ayaklanmasına yol açtı. Ruslar onlara "Basmacı", yani hırsızlar ve haydutlar diyorlardı. 15 Nisan 1922'de Türkistanlılar Semerkant'ta yeniden milli bir Türk-İslam Cumhuriyeti kurdular.

Rusya, medeni haklar ve özellikle tüm ulusların kendi iç ve dış işlerini yönetme haklarına ilişkin kendi propagandasını yaptığı doktrinlerine karşı çıkararak, Türkistanlılar tarafından ifade edilen yasal önerilere ve milli arzulara hiçbir zaman en ufak bir saygı dahi göstermedi ve mücadeleye devam etti. Yaşanan amansız savaşlar, bitkin ülkenin 1924'te bir kez daha işgal edilmesiyle sonuçlandı. Hemen yürürlüğe konulmaya başlanan komünist politika, mutsuz milleti tam bir ekonomik yıkımın eşiğine getirdi. Türkistan'daki Rus yönetiminin terör, güvensizlik, nefret ve şüphe üzerine kurulu olduğunu ve asıl amacının tüm milli hayatı bastırmak ve nihayetinde ortadan kaldırmak olduğunu vurgulamak gerekiyordu. Gerçekte 1918 ve 1920 yılları arasında 1.500.000'den fazla Türkistanlı açlık nedeniyle telef oldu. Rusya, Türkistan'ın birliğini kesin olarak parçalamaya çalışıyordu. Bu amaçla Moskova, kalıcı bir galibiyet temin etmek için "*Türkistan İşleri Özel Komisyonu*", "*Savaş-İhtilal-Komitesi*" ve "*Basmacılığa Karşı Türkistan Cephesi Yüksek Komutanlığı*"nı kurdu.

Moskova başka bir adım olarak 1924'te eski boyları "*Ulus*"a dönüştürerek Türkistan'ı müttefik Sovyet Cumhuriyetlerinden oluşan bir kümeye böldü. Bu dönemde şu cumhuriyetler kuruldu: 1924'te Özbekistan ve Türkmenistan, 1927'de Tacikistan, 1936'da Kırgızistan ve Kazakistan ile Karakalpakistan Özerk Cumhuriyeti. Bununla birlikte muhtelif isimler alan bu devletlerde Türkistan adının kullanması yasak edilmişti.

Yeni Cumhuriyetler, oylama, seçim veya halk oylaması olmaksızın, art arda zorla ilhak edildi. Türkistanlılar, daha önce Çarlık rejimi altında olduğu gibi, ülkelerinin Moskova yönetimi altında basitçe bir Rus kolonisi haline geldiğini anladılar. Nitekim Türkistan'daki sözde Sovyet Cumhuriyetleri hiçbir zaman kendi demokratik hükümetlerini elde edemediler. Politbüro'nun feci planlarını, emirlerini ve talimatlarını aktardığı ve sonunda uyguladığı kanallar olarak kabul edildiler.

Yeni işgal edilen bölgelerde hemen başlayan Sovyetleştirme siyaseti feci sonuçlar doğurdu. 1928-35 yılları arasında Rusya "*Kolektifleştirme*"yi uygulamaya zorlandı. Bu amaçla tüm tarımsal toprağa el koydular ve köylüleri devlet çiftliklerinde çalışmaya zorladılar. Böylece Türkistan halkı, devletin modern köleleri haline geldiler. Bolşevikler, Türkistanlı işçileri insan olmaktan çıkarıp, her türlü haysiyetten yoksun, endüstriyel üretimin araçları haline getirdi. Stakhanov yöntemi, özgür işçinin makinelerin yüzde yüz tutsağı haline gelmesini ifade ediyordu. Yerli aydınlar yaşamak isterlerse, o emirlere itaat ederlerdi. Bir komünist sansürcü tarafından yayınlanan talimatlar ve Moskova'daki komünist karargâh tarafından dikte edilen genel emirlere boyun eğmek zorundalardı. Kıtık ve en çok da ülkenin göçebe boylarını yerleştirmek için gösterilen yoğun çabalar ve ülkenin iklimi göz önüne alındığında tam bir çılgınlık olan girişim, 1932-34 yıllarında 3.000.000'dan fazla Türkistanlının hayatına mal oldu. Sovyet Rusya, sınıf mücadelesi doktrinine uygun olarak, "*kapitalist unsurlar*" olarak gördüğü 300.000'den fazla varlıklı toprak sahibi ve tüccarı Sibiryaya sürdü. Bu insanlar, büyük bir kısmının hayatını kaybettiği toplama kamplarına kapatıldılar. 1937-39'da hükümet veya parti departmanlarında görev yapan erkeklerin neredeyse tamamı milliyetçi olmakla suçlandı. Bu tasfiye sırasında en az 500.000 Türkistanlı tutuklandı, vuruldu ya da Sibiryaya sürüldü.

Sovyet Rusya, insanları birbirine karıştırma politikasıyla 400.000'den fazla Türkistanlıyı Ukrayna, Kafkasya ve Orta Asya'ya sürdü. Bu talihsiz insanların akıbeti hiçbir zaman bilinemedi. Zamanla tüm dini yaşam yasaklandı. Türkistanlı din adamları imha edildi veya toplama kamplarına gönderildi. Kayyum Han'ın belirttiğine göre o sıralarda Devlet Güvenlik Bakanlığı'nın sürekli kontrolü altında olmasına rağmen, dini faaliyetin sınırlı bir şekilde genişlemesine izin verilmekteydi. Bir diğer ifadeyle dine mahdud surette müsaade edilmekteydi. Ancak bu tavizlerin yerli halkın dini duygularına saygı ile hiçbir ilgisi yoktu. Amaç, yalnızca Rusya sınırları dışındaki Müslümanlar üzerinde etki yaratmaktı.

Türkistan kültürünün tarihi hazineleri de yok edildi. Camiler ya "*kızıl köşeler*", "*Lenin Kulüpleri*" olarak değiştiriliyor ya da basitçe yıkılıyordu. Türkistan'da uygulanan politika tek bir amaca yönelikti, o da ahaliyi tamamen Ruslaştırmaktı. Halkın yüzde doksanının ne konuştuğu ne de anladığı gerçeğine rağmen resmi dil Rusça idi. 1940'tan beri ilkokullarda Rusça zorunluydu. Aynı zamanda, Latin alfabesini ortadan kaldırmışlardı. Bütün bu nizamlar ve kanunlar, elbette Türkistanlılara hiçbir şekilde danışılmadan halka dayatılmıştı.

Türkistan Sovyet Cumhuriyetlerindeki tüm anayasal devlet ve parti mekanizması Rusların elinde toplanmıştı. Türkistan'daki farklı Sovyet Cumhuriyetlerinde bir zamanlar NKVD, sonra MGB olan Devlet-Güvenlik Teşkilatının tüm yetkilileri Ruslardı. Devlet personeli çalışanlarının yüzde yetmişinden fazlası Moskova'nın emriyle atanan Rus kökenli insanlardı. Moskova'da Yüksek Sovyet üyesi olarak görev yapan ve Bolşeviklerin suçlarına ortaklık eden, yeni atanmış Pamuk Ziraati Bakanı Osman Yussup dışında tek bir Türkistanlı bulunmamaktaydı.

Türkistan, yurdun ele geçirildiği günlerden o zamanlara kadar olağanüstü hal çilesini çekiyordu. Türkistan milli direnişi üç grup kuvvet üzerine kuruluydu: “Silahlı Direniş”, “Hükümet ve parti departmanlarında Türkistanlılar” ve “Milli Göç”. Ruslar tarafından zulüm gören tüm oluşumlar, özgürlüğün kazanılması için yorucu bir mücadele yürütüyorlardı. Türkistan’da demokratik özgürlük, düşünceleri özgürce ifade etme hakkı, din özgürlüğü, özel mülkiyet yoktu. Türkistan devasa bir toplama kampı haline gelmiş olup, yabancıların sınırları geçmesi kesinlikle yasaktı.

MTBK Başkanı bu noktaya kadar Batı Türkistan’ın ahvalini çeşitli yönleriyle ortaya koyduktan sonra Doğu Türkistan coğrafyasına dair bilgiler vermektedir. Çin’in Sin-kiang (Sincan) eyaleti olan Doğu Türkistan’daki koşulların, Batı Türkistan’dakine çok benzediği belirtilerek buradaki zulmün detayları ortaya konmaktadır.

1877’de ülke yeniden işgal edildiği gibi, Çin, işgalcilere karşı örgütlü bir direnişi engellemek için yoğun bir baskı uygulayarak halkı zayıflatmaya çalışıyordu. Bu nedenle Doğu Türkistan sistemli bir şekilde Çinleştirildi. Müslüman çocuklar Çince isimleri kabul etmeye ve Çin okullarına gitmeye zorlandı. Bölgeye yerleşmek için 60.000’den fazla Çinli getirildi, bu amaçla yerli halk toprağı ve barınmayı feda etmek zorunda kaldı.

Çinlilerin yönetici olarak tutumu, zaten kötü şöhretli olan Rus teröründen çok az ya da hiç fark göstermiyordu. Doğu Türkistan’ın idaresi ve karar mekanizması münhasıran Çinlilerin elindeydi. Yönetim, ne kadar yüksek olursa olsun istediği vergileri dahi rahatça koyuyordu. Çinliler yargılama yapmaksızın insanları kurşuna dizdiriyorlardı. Türkistanlılara “*Tschan-to-sung-ku (sarıklı hayvan)*” gibi birtakım aşağılayıcı adlar takıldı. Ülkenin genç kızlarına sanki ticaret objesiymiş gibi davranıldı ve hatta çoğu zaman halk, Çinli görevlilere para yerine kızlarla ödeme yapmaya zorlandı.

Yaşanan zulümler Doğu Türkistanlıları kendilerini ezenlere karşı defalarca isyanlar başlatmaya itti. 1931’de başlayan ve 1934’e kadar süren ayaklanma, sonunda Doğu Türkistan’ın kurtuluşu ile sonuçlandı. Ancak ertesi yıl, 1935’te ülkeyi istila eden Rus göçmenlerin yardımıyla Çinliler, Doğu Türkistan Cumhuriyeti’ni devirmeyi başardı. 200.000 Türkistanlı katledildi. Bağımsız bir Doğu Türkistan, Ruslar tarafından Batı Türkistan’daki konumları için ciddi bir tehdit olarak değerlendirildi. Rusya, Asya’daki politikasını sürdürmek amacıyla Doğu Türkistan’daki nüfuzunu kuvvetlendirme yoluna gitti.

Kızıl Çin’in liderleri, bu bölgenin geleceğini tartışmak için Moskova ile müzakereleri sürdürdü. Doğu Türkistan’da demiryolu hatlarının inşası ve zengin doğal kaynakların işletilmesi için 50 yıl süreyle Ruslara müsaade verildi. Doğu Türkistan, güvenilir bir işbirliğini garanti altına almak için tüm personeli Moskova’da eğitim almış bir hükümet tarafından yönetiliyordu. Bu şekilde Kızıl Rusya ve Kızıl Çin, sonunda tüm Asya’yı karşılıklı hakimiyetleri altına alabilecekleri bir kale elde etme umuduyla Doğu Türkistan’ı Bolşevikleştirmeye başlamışlardı. Ülkenin çektiği zorluklara rağmen Türkistan, Bolşevik terörüne ve emperyalist boyun eğdirmeye karşı mücadelesini mutluluk ve özgürlük arayışıyla sürdürüyordu. Osman Batur’un Doğu Türkistan’daki isyanı sona ermiş değildi.

Sovyet Hükümeti 1950 mart ayında Batı Türkistan’da olağanüstü hâl ilan etmek zorunda kaldı. Binlerce Türkistanlı, Rus ve Çin terörü nedeniyle yabancı memleketlere göç etti. 1949 kışında en az 2.000 Türkistanlı Doğu Türkistan’ı terk etti ve bunlardan 1.200’ü kaçış sırasında hayatını kaybetti. O zamana kadar Yakın ve Orta Doğu’ya ulaşan 17.000-20.000 mülteci, acınası koşullar altında, katlanılması zor bir hayat yaşadılar.

Bu noktaya kadar verilen bilgilerden sonra MTBK Başkanı, insanın mukaddes hürriyetinden hiçbir zaman mahrum edilemeyeceği gerçeğinin altını çizmektedir. Ona göre dünya barışı ancak şahsi ve milli esarete son verildiği zaman tesis edilebilirdi. MTBK, insancıl demokratik dünyaya güvendiğini yineliyordu.

MTBK Başkanının ifadesiyle Türkistan halkının elinde ne atom bombası ne de onları ezenlere karşı savaşmak için askeri araçları bulunuyordu. Yalnızca barışsever, ulusal ve uluslararası insan haklarına saygılı, tüm milletlerle birlik olma duygusuna sahiptiler. Türkistanlılar Tanrı’ya olan inançlarının desteğiyle ve niyetlerinin mutlak doğruluğuna kesin bir güven duyarak ulusal ve siyasi özgürlükleri için savaşmaya devam edeceklerdi. Kayyum Han söz konusu hususları vurguladıktan sonra Türkistan halkının temsilcileri olarak Birleşmiş Milletlere ve tüm demokratik milletlerin hükümetlerine acilen çağrı yaparak, önerilerini aşağıdaki şekilde kabul etmelerini ve adil bir anlaşma yapmalarını rica ediyordu:

(1) Türkistan halkı, Birleşmiş Milletlerde ne Rusların ne de Çinlilerin temsilcilerinin olmasına hiçbir zaman gönüllü olarak razı olmamıştır. Türkistanlılar, bağımsız bir millet olarak yaşama hakkından ve bu sıfatla büyük milletler ailesine kabul edilme arzusundan asla vazgeçmemiştir. Türkistanlıların artık ne Rusya’nın ne de Çin’in vesayetinde kalmaya niyeti yoktur. Türkistan’ı temsil etme hakkı ister Çarlık olsun, isterse Demokrat veya Komünist Rus, Milliyetçi veya Komünist Çinli olsun, hiçbir yabancı hükümete

verilmemiştir. Türkistanlılar böyle bir durumu kesinlikle reddetmekte ve bunun yerine ülkelerinin yalnızca ve yalnızca özgür ve sadık Türkistanlılar tarafından temsil edilebileceğini vurgulamaktadır.

(2) Türkistan işgal edilmiş bir ülkedir, Birleşmiş Milletlerin gücünün hakkını ilan ettiğine inanmıyoruz. Birleşmiş Milletlerdeki adalet duygusuna ve Birleşmiş Milletlerin bu amaçla oluşturduğu ilkelerin güvenilirliğine itimat etmeye çok daha istekliyiz. Türkistanlılar, yüzyıllardır despotik diktatörlük altında yaşadığı Rusya veya Çin ülkelerinin bir parçası değildir. Birleşmiş Milletlerden Türkistan sorununun Türkistan'ın bağımsızlığı kesin olarak yeniden tesis edildiğinde ve tanındığında çözülmüş sayılmasını talep ediyoruz.

(3) Sovyet Rusya, en az 5.700.000 Türkistanlının imha edilmesinden ve keyfi olarak tutuklanmasından sorumlu tutulacaktır. Her iki hükümet, hem Rus hem de Çin, korkunç insanlık dışı eylemlerden, devlet tarafından organize edilen terör, yağma, köleleştirme ve tüm medeni hakları ihlal etmekten mesul tutulmalıdır. Türkistan halkı adına Sovyet ve Çin Hükümeti'ni Türkistan'a karşı, sonucu tam bir ekonomik ve kültürel çöküşle tehdit eden sürekli cezai kovuşturmalara suçluyoruz. Her iki hükümete de mümkün olan en erken tarihte Birleşmiş Milletler Adalet Divanı huzuruna çıkmaları için meydan okumaktan geri durmayacağız.

(4) Türkistan halkının, Rusya ve Çin'in herhangi bir müdahalesi olmaksızın adil seçimler yapılması halinde oybirliğiyle özgür ve bağımsız bir Türkistan talebinde bulunacakları şüphesizdir. Mevcut diktatörlük koşullarında adil bir seçimin plebisit kadar imkansız olduğu gerçeğinden dolayı, Birleşmiş Milletlerden titiz soruşturmalardan sonra dünya efkarına zaruri malumatı verecek bir komisyon oluşturulması için acil adımlar atmasını rica ediyoruz.

(5) Bundan başka Birleşmiş Milletlerden, meselelerin aciliyetinden dolayı Türkistanlıların haklı isteklerine kulak vermesini ve bu amaçla temsilci olarak komitenin dinlenmesini rica ediyoruz.

(6) 1919'dan bu tarihe kadar çok sayıda Türkistanlı, Rus ve Çin zulmünden kaçarak yabancı memleketlere kaçtı. Mültecilerin toplam sayısının yaklaşık olarak 2.500.000 olduğu tahmin edilebilir. Bunların kötü durumlarını hafifletmek ve yardım kuruluşlarının desteğinin sağlanması için Birleşmiş Milletlere çağrıda bulunuyoruz. MTBK üyelerinin bu tür yardım ve koruma eylemlerine yardımcı olmalarına izin verilebileceğine güveniyoruz.

MTBK Başkanı Kayyum Han, kabul edilmesini istedikleri teklifleri sıraladıktan sonra bu çağrıyla, insanlığın korunması ve refahı için kabul edilen en yüksek otorite olarak Birleşmiş Milletlere ilettiklerini ve kaderlerinin farkında olduklarını belirtmektedir. Kayyum Han, insanlığın selameti için kabul edilmiş en yüksek merci olan Birleşmiş Milletlere bu çağrılarını yaptıklarının altını çizmekte ve Türkistan'ın kaderinin tek bir milletin kaderi olmadığını vurgulamaktadır. Son olarak Türk-Müslüman Türkistan'ın dikkatle planlanmış imhasının, siyasi terörün temel insan haklarını devirmekle tehdit ettiği tüm Asya'da ve diğer kıtalarda durumu ağırlaştırdığını hatırlatmaktadır.

3. SONUÇ

Sovyetler Birliği'ndeki Rus olmayan milletlerin bağımsızlığı için çalışanlar arasında ve dış ülkelerde tanınan bir isim olan Veli Kayyum Han, milli istiklal meselesinde kesin ve tavizsiz bir siyaset izliyordu. Onun ve MTBK'nın tek gayesi esir Türkistan'ı istiklaline kavuşturmak idi. MTBK'nın savaş boyunca Sovyetler Birliğine karşı silahlı bir mücadele yürütmesi ve savaş sonrasında siyasi faaliyet yoluyla mücadeleyi devam ettirmesi, Sovyet hükümeti açısından ciddi bir sorun teşkil etmekteydi. Zira bu faaliyetler, yalnızca Türkistan Cumhuriyetleri içerisinde Sovyet karşıtı duyguların gelişmesine neden olmakla kalmıyor, hariçte Sovyetler tarafından yürütülen komünist propaganda faaliyetlerinin zayıflamasına da yol açıyordu. Bu nedenle Sovyetler, Soğuk savaş sürecinde her türlü girişimi deneyerek MTBK'nın faaliyetlerini etkisizleştirmeye ve komitenin içine ayrılık tohumları ekerek onları Türkistan diasporası gözünde küçük düşürmeye çalışıyordu.

1941-1945 yılları arasında Bolşevizm'e karşı mücadele sloganı etrafında yer alan MTBK, Soğuk savaş döneminde de anti-komünist ve anti-Sovyet faaliyetlerine devam etmiştir. Komite söz konusu mücadelesini Türkistan dışında da duyurarak Batı ve İslâm dünyasının dikkatini çekmek istemiştir. Bu girişimler MTBK'nın Soğuk Savaşın ilerleyen dönemlerindeki geniş çaptaki faaliyetlerine bir temel oluşturmuş ve uluslararası arenadaki tanınırlığını artırmıştır.

Kayyum Han'ın Birleşmiş Milletler ve temsilciliklerine hitaben kaleme aldığı yazılarda Türkistanlıların en yüksek temsil organı olarak MTBK'nın özgül ağırlığı dikkat çekmektedir. Komitenin uluslararası temaslarında gözettiği en mühim başlık temsil meselesi idi. Zira Türkistan mücadelesinin Doğu ve Batı Türkistan ayrımı gözetmeksizin tek geçerli temsil makamının MTBK olduğu önemle ifade ediliyordu. Söz konusu temaslar aynı zamanda MTBK'nın uluslararası anlamda kabul görmesi ve Türkistan mücadelesinin meşru bir zemine oturtulması noktasında değer taşıyordu.

MTBK Başkanı sıfatıyla Kayyum Han, Birleşmiş Milletler ve uluslararası toplumdan birtakım taleplerde bulunmuştur. Doğu ve Batı Türkistan bütünlüğüne dikkat çeken komite başkanı, Türkistan'ın temsili meselesinde ne Çin ne de Rusya'nın söz hakkı olmadığını ısrarla vurgulamıştır. Bunun gerekçelerini ise Çin ve Rus diktatörlüğü altında zulme uğrayan Türkistan'ın yakın tarihi hakkında bilgi verirken açıklamıştır. Özellikle de bu iki devletin imha ve zulüm araçlarını kullanarak dünya barışını tehdit ettiğine dikkat çekmiştir. MTBK'nın bu temaslarda amaçladığı önemli bir husus da Çin ve Sovyetlerin Birleşmiş Milletler Adalet Divanında yargılanması idi. Diğer taraftan Birleşmiş Milletlerin Türkistan'ın haklarını gözetmesi talep ediliyor, Rus ve Çin zulmünden kaçan mültecilerin desteklenmesi bekleniyordu. Söz konusu temaslar komitenin temsil gücünü artırmakla kalmamış, aynı zamanda anti-Sovyet bloğun önemli bir bileşeni olduğu gerçeğini de ortaya koymuştur. Hür ve bağımsız Türkistan sloganıyla faaliyet gösteren MTBK'nın; Türkiye, Birleşmiş Milletler ve İslâm dünyasıyla olan temasları, Kızıl terörün hakim olduğu Türkistan gerçeğini gözler önüne sermiştir.

KAYNAKÇA

- Andican, A. (2003). *Cedidizm'den Bağımsızlığa Hariçte Türkistan Mücadelesi*. İstanbul: Emre Yayınları.
- Dallin, A. (1981). *German Rule in Russia 1941-1945: A Study of Occupation Policies*. New York: Palgrave.
- Ertürk, C. (1956). *Anayurtta Unutulan Türklük*. Kayseri: Yeni Erciyes Yayınları.
- Hayit, B. (2004). *Milli Türkistan Hürriyet Dâvası: "Milli Türkistan" Mecmuasında Bildirilgen Fikirler*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Johnson, I. (2010). *A Mosque in Munich: Nazis, the CIA, and the Rise of the Muslim Brotherhood in the West*. Boston & New York: Houghton Mifflin Harcourt.
- Karatay, N. S. (2011). *Gamalı Haç ile Kızıl Yıldız Arasında Türkler*. Ankara: Sinemis Yayınları.
- Kocaoğlu, T. (1999). Türkistanlı Göçmenlerin Siyasi Faaliyetleri Tarihine Bir Bakış. Rasim Ekşi, Erol Cihangir (Haz.), *Dr. Baymirza Hayit Armağanı* içinde (s. 159-169). İstanbul: Turan Kültür Vakfı.
- Kumru, C. (2019). Alman Dış Politikasında Türkistan (II. Dünya Savaşı). Latif Çelik, Necmi Uyanık, Özdemir Koçak, Mehmet Altunkaya, Eckhard Pache (Ed.), *Uluslararası III. Türk-Alman İlişkileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 102-111). Würzburg: IKG Yayınevi.
- Von zur Mühlen, P. (1984). *Gamalıhaç ile Kızılyıldız Arasında: İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyet Doğu Halkları'nın Milliyetçiliği*. çev. Eşref Bengi Özbilen, Ankara: Mavi Yayınlar.
- Türkistanî, Z. M. A. (2013). *Türkistan İstiklâl Yolunda: Hicret Yılları*. İstanbul: Doğu Kütüphanesi.
- Türk Diplomatik Arşivi (TDA)
- TDA/571/35678-140789-17, 12.08.1950.
- TDA/571/35678-140789-16, 25.08.1950.

Ek-1: 25 Ağustos 1950 tarihli MTBK'nin telgrafları hakkında TC. Birleşmiş Milletler Daimî Delegeliği yazısı (TDA/571/35678-140789-16).

T. C.
DAIMI DELEGELİĞİ
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

No. 580/415
İlişik: -

New York, 25 Ağustos 1950
Hulâsa: Türkistan Millî Birliği-
nin telgrafları hk.

UÇAKLA

Dışişleri Bakanlığına

İkinci Daire Umum Müdürlüğü Şube 2 ifadesile alınan
12 Ağustos 1950 tarihli ve 76137/174 sayılı yazıları kar-
şılığıdır:

Sovyet Rusyadaki müslüman halkına yapılan mezalim hak-
kında Türkistan Millî Birliği Komitesi Başkanı tarafından
gönderilen ve Ankara'daki Mısır Sefiri tarafından Bakanlık-
larına tevdi olunan telgraflar mealinde iki telgraf ile iki
yazının Delegeliğimize de gönderilmiş olduğunu ve bunların
birer suretinin 24 Temmuz 1950 tarihli ve 495/368 sayılı ya-
zımızla Yüksek Bakanlıklarına takdim kılındığını saygılarım-
la arz ederim.

s.

Şehinşah Serper

II.
Sosyasma
2.9.1950
M. D.

D. II.
K. 49.
Tarih: 14-8-50

Ek-2: MTBK'nın 14 Haziran 1950'de başta Birleşmiş Milletler teşkilatı olmak üzere Batılı devletler ile Yakın ve Ortadoğu hükümetlerine gönderdiği yazının ilk sayfası (TDA/571/35678-140789-17).

National Turkestan
Unity Committee

F.I.P.O. GAS.POST 267
GENEVE 2. GARE/SWITZERLAND/

14th June 1950

To

U N

and the Governments of the Western Powers and the Nations of the Near- and Middle East.

The National Turkestanian Unity Committee, as the supreme organization for the liberation of the people of Turkestan, considers it conscious of its rights and obligations under the Atlantic Charter and the Charter of the United Nations - as its duty to acquaint the U N and all Governments of the Democratic Nations by a true and reliable report with the actual conditions in Turkestan, laying in addition before them the wishes, aims and proposals of this Nation.

These steps are the more pressing, as the National Turkestanian Unity Committee is not only carrying on the tradition of centuries of struggle for National liberty, but has also been authorized by representatives of the National resistance movements to manage their foreign political affairs.

By order and in the name of all loyal citizens of Turkestan, abroad and at home, the National Turkestanian Unity Committee, therefore, declares as follows:

Turkestan, a country situated in the centre of Asia, with an area of appr. 5 million sqms and a population of nearly 26 million inhabitants, is turki-mohammedan, and must be considered one single nation as regards language, faith, culture, economy, geography and history. Up to the time of her subjugation by the Russian and Chinese the country enjoyed freedom and independence for centuries.

Russia commenced her wars of aggression against Turkestan in 1854. They ended with the surrender of Western Turkestan in 1898.

Eastern Turkestan succeeded to regain liberty in 1863, after a series of desperate rebellions in 1826,30,45,56,57 and 1860, shaking off the Chinese yoke. Under Yakubbek it was recognized de jure by England in 1871. After his murder in 1877 the territory was reconquered by China.

Western Turkestan suffers greatly under Russian occupation.

Terror is dominating the country with all its typical symptoms as plunder, colonial exploitation, political, cultural and economical strangulation combined with constant violation of all human rights. Endeavouring to recapture the lost independence, the people revolted several times so in 1875 and 1898 against their Russian oppressors.